

WELSH B – HIGHER LEVEL – PAPER 1
GALLOIS B – NIVEAU SUPÉRIEUR – ÉPREUVE 1
GALÉS B – NIVEL SUPERIOR – PRUEBA 1

Monday 16 May 2005 (morning)
Lundi 16 mai 2005 (matin)
Lunes 16 de mayo de 2005 (mañana)

1 h 30 m

TEXT BOOKLET – INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this booklet until instructed to do so.
- This booklet contains all of the texts required for Paper 1.
- Answer the questions in the Question and Answer Booklet provided.

LIVRET DE TEXTES – INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- N'ouvrez pas ce livret avant d'y être autorisé(e).
- Ce livret contient tous les textes nécessaires à l'épreuve 1.
- Répondez à toutes les questions dans le livret de questions et réponses fourni.

CUADERNO DE TEXTOS – INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra este cuaderno hasta que se lo autoricen.
- Este cuaderno contiene todos los textos para la Prueba 1.
- Conteste todas las preguntas en el cuaderno de preguntas y respuestas.

TESTUN A

CYRSIAU YSGRIFENNU TŶ NEWYDD

Heb fod yn Nhŷ Newydd o'r blaen?
Efallai cewch ateb i rai o'ch cwestiynau yma.

BE YDI TŶ NEWYDD?

Tŷ Newydd yw Canolfan Ysgrifennu Genedlaethol Cymru. Mae wedi ei leoli yng nghartref olaf Lloyd George yn Llanystumdwy ger Cricieth.

BE SYDD YN DIGWYDD YNO?

Cynhelir cyrsiau ysgrifennu creadigol, preswyl yn bennaf, i oedolion yn y Gymraeg ac yn Saesneg. Mae croeso i bawb dros 16 oed. Hefyd cynhelir cyrsiau tebyg ar gyfer grwpiau o blant ysgol.

OES RHAID BOD Â PHROFIAD O YSGRIFENNU I DDOD YNO AR GWRS?

Nagoes. Mae yna ystod eang o gyrsiau – rhai arbenigol iawn a rhai ar gyfer dechreuwyr. Mae croeso i chi drafod eich dewis o gwrs gyda Sian Northey, trefnydd y cyrsiau Cymraeg.

BETH YW PRIS CWRS?

Cyrsiau penwythnos yw'r mwyafrif o'r cyrsiau Cymraeg. Y pris llawn, yn cynnwys prydau, llety a thiwrtora, yw £140, ond mae yna nifer o grantiau ar gael gan Tŷ Newydd ar gyfer gwahanol gyrsiau ac anogir pobl i wneud cais amdanynt.

PWY SYDD YN GALLU GWNEUD CAIS AM GRANT?

Y di-waith, myfyrwyr, pobl wedi ymddeol, rhai ar incwm isel, rhai nad ydynt yn derbyn cyflog am wahanol resymau, ac unrhyw un sydd yn teimlo fod rhesymau ariannol yn ei rwystro rhag mynychu y cwrs o'i ddewis.

FAINT O GRANT SYDD AR GAEL?

Ran amlaf bydd y grant yn hanneru pris y cwrs, ond nid oes rheol bendant ynglŷn â hyn.

OES YNA CYRSIAU DRAMA?

Oes. Ceir cyrsiau sgrriptio yn ogystal â ffuglen, barddoniaeth, adrodd storiâu a chyrsiau sydd yn pontio rhwng ysgrifennu a meysydd eraill, e.e. ysgrifennu a byd natur, ysgrifennu a chelf.

OES RHAID RHANNU YSTAFELL?

Nagoes, ond dim ond nifer cyfyngedig o ystafelloedd sengl sydd ar gael ac mae angen eu harchebu yn fuan. Mae'r ystafelloedd sydd yn cael eu rhannu yn rhai sylweddol iawn o ran maint.

FYDD RHAID I MI DDARLLEN FY NGWAITH YN UCHEL?

Na, ni fyddai neb yn cael ei orfodi i ddarllen; ond mae'n syndod y cyfeillgarwch a'r ymddiriedaeth sydd yn datblygu rhwng mynychwyr a thiwrtoriaid mewn amser byr.

OES POSIB PRYNU CWRS FEL ANRHEG I RHYWUN ARALL?

Oes, neu gyfraniad tuag at gwrs. Ni fyddai raid i chi ddewis y cwrs, mae'n gweithio fel tocyn llyfr!

CYRSIAU 2003 / 2004

HYDREF 5 - 7 (Sul i Ddydd Mawrth)

YSGRIFENNU AC YSBRYDOLI

Myrddin ap Dafydd ac William Owen Roberts

HYDREF 31 - TACHWEDD 2

SGRIPTIO AR GYFER Y LLWYFAN

Aled Jones Williams a Siân Summers

TACHWEDD 7 - 9

DECHRAU YSGRIFENNU

Aled Lewis Evans a Mair Tomos Ifans

TACHWEDD 14 - 16

GŴYL GYNGANEDDU TŶNEWYDD

RHAGFYR 5 - 7

WYTH NOSON AC UN PENWYTHNOS*

IONAWR 23 - 25

ALLAN O'R DRÔR

Manon Rhys ac Eigra Lewis Roberts

CHWEFROR 6 - 8

STORI DDA

Bethan Gwanas a Margiad Roberts

MAWRTH 23 - 25

BARDDONI

Mererid Hopwood ac Iwan Llwyd

* *Cwrs i fynychwyr dosbarthiadau nos Coleg Meirion Dwyfor. Cysylltwch â Thŷ Newydd am fanylion pellach.*

CAMGYMERIAD!!!!!!

Dyma'r dyddiadau cywir:

Allan o'r Drôr

IONAWR 23-25

Barddoni

MAWRTH 12-14

TESTUN B

TECLYN DIOGELWCH LIZ YN PROFI LLWYDDIANT

MAE mam wedi ennill gwobr arbennig wedi iddi ddyfeisio teclyn i amddiffyn merched a phlant rhag ymosodwyr a herwgipwyr.

Diolch i Liz Williams, mam i ddau o'r Fflint, bydd miloedd o ferched a phlant yn cael eu hamddiffyn gan larwm newydd sydd wedi chwyldroi diogelwch personol.

Chwilio

Dyfeisiodd Liz y teclyn ar ôl marwolaethau Holly Wells a Jessica Chapman, wedi i'r ddwy fynd ar goll yr haf diwethaf.

Bu i'r drasiedi gyffwrdd Liz cymaint fel iddi roddi ei holl egni i fewn i ddyfeisio larwm a fyddai'n helpu'r heddiu i chwilio am ymosodwyr ac herwgipwyr.

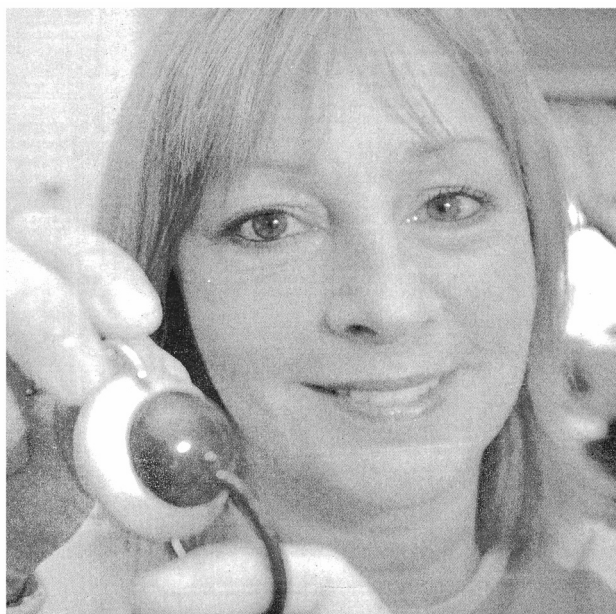
Meddai Liz, 48: "Roeddwn yn meddwl fod yna ffordd well o amddiffyn plant.

"Dechreuais wneud brasluniâu o syniadau a siarad gyda ffrindiau a'r canlyniad oedd larwm a fyddai'n nodi troseddwy'r ac yn dangos i bobl beth yr oeddynt wedi ei wneud."

Mae'r larwm personol wedi cael ei ddangos i luoedd heddlu ledled y wlad ac mae'n cael ei adnabod fel dyfais sy'n achub bywydau.

Mae'r larwm wedi ei lenwi gyda lliw sy'n staenio dillad a chroen hyd at 72 awr.

Unwaith y mae'r larwm wedi ei ddefnyddio mae hefyd yn

trosglwyddo signal i'r heddlu a all ei ddefnyddio ar gyfer tystiolaeth ffforensig.

Mae Liz a'i phartner, Nick Basford, 38, wedi gweithio ar y syniad fel rhan o dîm o bedwar, gan gynnwys arbenigwyr o Brifysgol Leeds, ers mis Ebrill.

Bryd hynny, aeth Liz i Geneva lle y derbyniodd wobwr Dyfeisydd Benywaidd y Flwyddyn, y tro cyntaf i ferch o'r Deyrnas Unedig ennill y wobwr.

Technoleg

Mae Liz sydd wedi bod yn ddarlithydd rhan amser ac yn gynllunydd mewnol ers 20 mlynedd, hefyd wedi cyrraedd rownd derfynol categori gwyddoniaeth a thechnoleg Gwobrau Merch y Flwyddyn Cymru eleni.

TESTUN C

JINI

Does dim llun ohoni'n bod ond mae sawl un o'r hen bobl yn ei chofio, ac yn ei disgrifio fel menyw anghyffredin o dal, dros chwe throedfedd efallai, yn denau fel llathan, yn gefnsyth, drwynsur. Roedd ei hwyneb, medden nhw, yn galed. Boneddiges oedd hi, bob amser yn gwrtais ac yn ddigon caredig yn ei ffordd hyd-braich. Ni phriododd hi erioed, er bod ganddi gariadon, medden nhw, yn ei gorffennol. Ond peth niwlog oedd gorffennol Miss Jini Blackburn-Jones. Daethai o rywle ond wyddai neb o ble, ni chofiai neb.

Roedd hi'n byw ar ei phen ei hun mewn tŷ bychan, heb fod yn fwthyn, darlun plentyn o dŷ – sgwâr, drws yn y canol, pedair ffenest, llwybr syth at y drws, lawnt bob ochr, y blodau mewn rhesi ar hyd yr ymylon. Ond doedd neb yn y pentre wedi bod i'w thŷ. Doedd gan Miss Blackburn-Jones ddim cyfeillion yn y pentre.

Gwelid hi yn mynd i'r pentre i gael neges, yn twtio'i gardd berffaith-gymen, yn mynd am dro gyda'i chi pecinî a gerddai wrth ei sodlau ar dennyn hir weithiau; bryd arall câi ei gario o dan ei chesail a'i gynffon fel pluen. Ni wyddai neb enw'r ci hyd yn oed. Roedd ei dillad fel arfer yn ddu ac weithiau gwisgai hetiau du hefyd, rhai gyda chantel llydan. Meddyliwch am Virginia Woolf, Karen Blixen yn ei henaint, Edith Sitwell, a dyna'r fenyw: creadures esgrynog, estynedig fel petai, y math o aderyn sy'n lladd ei chywion ei hun.

Ond roedd hi'n Gymraes Gymraeg ac yn gapelwraig ffyddlon. Canai'r emynau mewn llais contralto a gallai daro nodau uchel ac isel fel ei gilydd, mor eang oedd ei rhychwant lleisiol. Roedd ei llais yn gryf a chyfoethog ac enillasai rubanau glas yn yr Eisteddfod Genedlaethol, medden nhw eto – ond nid oedd hynny'n anodd ei gredu o'i chlywed yn canu yn y capel.

Doedd ganddi ddim car, yn wir, ychydig o fenwod oedd yn berchen ceir y pryd hynny, a hyd y gwyddai neb, yn bur anaml yr âi yn bell o'i chartref yn y pentref.

Wedi dweud hynny, un tro aeth Mr a Mrs Edwards ar eu gwyliau i Ffrainc, i Paris, ac roedden nhw'n cerdded mewn parc, fel mae'n digwydd, ac roedd y tywydd yn braf ac roedd 'na lawer o bobl a phlant yn cerdded o gwmpas. Yna, yn ôl Mrs Edwards, troes at ei gŵr a dweud, 'Co pwy sy'n dod, Robert.'

Yn cerdded tuag atyn nhw gyda phecinî ar dennyn hir roedd Miss Jini Blackburn-Jones, ond roedd ei dillad i gyd yn wyn, a'i het gantel llydan, ac roedd hi'n gwisgo sbectol haul dywyll.

Wel, wel,' meddai Mrs Edwards wrthi, 'pwy fase'n disgwyl cwrdd â chymydog yma, Miss Blackburn-Jones?'

Ond dywedodd y fenyw rywbeth mewn Ffrangeg a cherdded heibio iddynt yn ffroenuchel. Dywedodd pawb fod Mr a Mrs Edwards wedi gwneud camsyniad, a'u bod nhw wedi gweld rhywun eithaf tebyg i Miss Blackburn-Jones, ei dwbl efallai. Ond na, ni dderbynai Mrs Edwards mo hynny. Hyhi oedd hi yn bendant, a neb arall, fyddai hi byth yn gwneud camgymeriad fel 'na. Ac yn rhyfedd iawn ni allai neb gofio gweld Miss Blackburn-Jones yr wythnos honno pan oedd Mr a Mrs Edwards ar ei gwyliau. Nid bod dim byd anghyffredin ynglŷn â hynny, chwaith. Weithiau fyddai neb yn gweld Miss Blackburn-Jones am wythnosau bwy gilydd.

Tua diwedd ei hoes rydw i'n ei chofio hi pan oedd hi'n hen a musgrell, a'i gwallt o dan ei hetiau hen-ffasiwn yn burwyn, a mwy o linellau ar groen ei hwyneb nag ar fap dinas fawr. Roedd hi wedi mynd i blygu a cherddai'n araf gan ddefnyddio ffon ddu gyda bwlen arian iddi. Pan oeddwn blentyn ofnwn taw hen wrach oedd hi, ond wrth imi brifio ac wrth iddi heneiddio gwelwn ei bod yn hen fenyw unig, ddiniwed a digon addfwyn er yn enbyd o swil.

TESTUN CH

“Rhaid taclo’r hyfforddwr hefyd”

Er mwyn cael gwared â chyffuriau o fyd athletau, mae angen taclo perthynas yr athletwr â’i hyfforddwr, yn ogystal â pherthynas yr athletwr â’i gydwybod. Dyna farn cyn-bencampwr Olympaidd y naid hir, Lynn Davies, a gipiodd y fedal aur yn Tokyo yn 1964.

Lynn Davies bellach yw Llywydd UK Athletics, y gymdeithas sy’n rheoli campau trac a maes yng ngwledydd Prydain. Mae prawf gwaed wedi dangos bod un o wibwyr tîm Prydain, Dwain Chambers, wedi cymryd cyffur artiffisial newydd THG (tetrahydrogestrinone).

“Penderfyniad moesol ydi penderfyniad athletwr i gymryd, neu i beidio cymryd, cyffuriau ac, yn y pen draw, eu dewis nhw a neb arall ydi hyn,” meddai Lynn Davies.

“Ond mae’n rhaid pwysleisio hefyd cymaint o ddylanwad y mae hyfforddwr yn gallu ei gael ar athletwr.

“Yr hyfforddwr sy’n llywio’r hyn y mae’r athletwr yn ei wneud,” meddai. “Felly, os oes gan yr hyfforddwr ddaliadau cryf a digon o gymeriad i ddweud mai’r ffordd onest ydi’r ffordd orau, mae’n debygol wedyn y bydd yr athletwr yn datblygu’r un meddylfryd.”

Ond dyw pawb ddim yn meddwl felly, ac mae’r ffaith bod modd gwneud cymaint o arian ar gefn llwyddiant athletwyr yn ychwanegu at y broblem, meddai.

“Mae’n rhaid derbyn bod rhai athletwyr yn cymryd pethau sydd wedi’u gwahardd heb sylweddoli eu bod nhw’n gwneud hynny. Bryd hynny, mae’n rhaid bod yn deg wrth farnu.

“Ond, pan mae ôl amlwg yng nghorff athletwr o gyffur sydd wedi’i

greu’n bwrpasol i wella’i berfformiad, mae’n rhaid dechrau holi.”

Mae Lynn Dvies yn credu bod yna ddiwydiant o greu cyffuriau mewn labordai – cyffuriau tebyg i’r diweddara’, THG, sydd ddim o reidrwydd ar restr cyffuriau’r bwrdd athletau ac sydd ddim yn gallu cael eu darganfod bob tro.

“Mae athletwr sy’n bencampwr Olympaidd y dyddiau yma yn dod yn filiwnydd hefyd,” meddai Lynn Davies, “ac felly mae’r pwysau i lwyddo’n aruthrol.

“Mae yna gymaint o gystadleuaeth yn y maes, ac mae hyn yn golygu bod rhai athletwyr yn fodlon gwneud unrhywbeth i lwyddo. Dyna yw gwraidd y broblem, a’r awydd i fod yr athletwr gorau erioed.”

■ Mai Williams

“Siom ydi’r ergyd fwya’...”

